

RELACIJE IZMEĐU KORPORATIVNE BEZBEDNOSTI U REPUBLICI MAKEDONIJI I DRŽAVNOG BEZBEDNOSNOG SEKTORA

Prof. dr. Atanas Kozarev, email: kozarev.atanas@yahoo.com

Fakultet za detektive i kriminalistiku, Evropski univerzitet – Skoplje
Asocijacija za korporativnu bezbednost – Skoplje

Sažetak: Bezbednost jedne države podrazumeva stanje u kome su uključene sve bezbednosne institucije u aktivnostima koje podrazumevaju odsustvo nestabilnosti, stabilnu nacionalnu bezbednost, humanu bezbednost i pre svega profesionalizaciju privatnog bezbednosnog sektora. U takvim uvjetima, uspostavljaju se posebni odnosi između institucija javnog (državnog) i privatnog (gde ulazi i korporativna bezbednost) sektora bezbednosti. Ovi odnosi su u funkciji ostvarivanja strateških nacionalnih interesa definirani u ključnim bezbednosnim dokumentima. Odnosi između ova dva sektora proizilaze i od posebnog normativnog režima koji postoji za reguliranje delatnosti kod njih i ostvarivanje njihovih ovlašćenja. Korporativna bezbednost kao deo privatnog bezbednosnog sektora dobija sve značajnije bezbednosne dimenzije i ako uzmemo u obzir njenu važnost polako zauzima uticajno mesto u ukupnom društvenom sistemu. Bezbednosno funkcionisanje današnjih korporacija javlja se kao značajna determinanta za uspešno funkcionisanje bezbednosnog sektora. Odnosi između korporativne bezbednosti i državnog bezbednosnog sektora su multidimenzionalni i okupiraju pažnju u akademskoj, naučnoj i stručnoj zajednici. U članku se radi komparacija između normativnog, organizacionog i funkcionalnog dizajna ovih dva sektora kao najbolji način da se definišu njihove relacije i da se unaprede budući odnosi.

Ključne reči: Nacionalna bezbednost, korporativna bezbednost, režim, interes.

RELATIONS BETWEEN CORPORATE SECURITY IN REPUBLIC OF MACEDONIA AND THE NATIONAL SECURITY SECTOR

Abstract: The security of a state is a condition that includes all security institutions in the activities which are related to the absence of instability, a stable national security, human security, and moreover, including professionalism in the private security sector. In conditions of this kind, special relations between the institutions of the public (state) and private (where corporate security is included) security sector is established. These relations support the achievement of a strategic national interest defined in the key security documents. Relations between these two sectors are conveyed from a special legislative regime which is created to regulate their activities and to fulfill their authorization. Corporate security as a part of the private security sector, is an immensely important security dimension and if we take into consideration its importance, it gradually occupies an influential position in the overall social system. Security functioning of corporations of today appears to be a major determinant for the successful functioning of the security sector. Relations between the corporate security and state security sector are multidimensional and grasp attention in the academic, scientific and professional community. This article deals with a comparison between the normative, organizational and functional design of these two sectors as the best way to define their relations and to improve future relations.

Keywords: National security, corporate security, regime, interests

1. Uvod

U celini nauka i akademska zajednica imaju za zadatak da istraže i prouče relacije između pojava i institucija koje su deo društvenog sistema i koje su u funkciji ostvarivanja njihovih ciljeva. Metodološki pristup omogućava kompleksno i multidimenzionalno izučavanje veza i relacija koje postoje između posebnih slučajeva, pojava i institucija. Bezbednosna nauka mora ući u prirodu posebnih podistema bezbijednosnog sistema, da bi mogla da definiše i da objasni njihove odnose i funkcionisanje. Proširenjem značenja bezbednosti sa tradicionalnih na netradicionalne (nedržavne) oblasti i aktere proširena je oblast bezbednosnog zahvata na oblast civilne bezbednosti pa je u praksi savremenih država sve prisutnije državno (javno) i nedržavno (privatno) partnerstvo. Pored toga, na delu je sve veća komercijalizacija i specijalizacija bezbednosnih usluga, u kojoj, iako još uvek nisu dovedeni u pitanje mesto i uloga države, s pravom se može konstatovati da je na delu prava industrija bezbednosti i industrija odbrane.²⁴ Naime, neophodno je detaljnije elaborirati pojmove javnog i privatnog, kako bi sama konceptualizacija i utemeljenje osnovnih pretpostavki "prepuštanja" ili delegiranja tradicionalnih državnih sigurnosnih ovlasti u privatne ruke te njihov odnos bio jasniji. Po samoj logičkoj podeli, pojmovi javno i privatno je pitanje definiranja osnova svojine i potrebno je u konceptualizaciji pojmova voditi računa da: -ključna granica između ovih pojmova je ona koja ukazuje na razliku između javnih i privatnih organa, -kod definiranja suštinskih pojmova javno - privatno neophodno je svestrano i detaljno istražiti multiznačajna značenja, koja se kriju ispod površine konceptata koji se mogu označiti kao "javno" i kao "privatno".²⁵ Također, razvoj naučne misli o ovom tradicionalnom i savremenom ljudskom fenomenu doprineo je da se formira novi pristup shvatanju i promeni vrednovanja savremenih oblika

ugrožavanja bezbednosti, počev od ljudskih prava i ljudskog ambijenta, pa do bezbednosti poslovnih i informatičkih sistema na Zemlji. U nastajanju novih društvenih odnosa značajno rasterećenih od ideoloških suprotnosti u međunarodnoj zajednici, umesto skrajnutog značaja vojnih pretnji prošireno je shvatanje "novog" sprektra bezbednosnih rizika na miran i održiv razvoj ljudske vrste, proizvodnih odnosa i sektora usluga.²⁶

Ova podela bezbednosnih usluga od kojih su jedan deo locirane u državnom, a drugi u nedržavnom sistemu okupira intrese teoretičara sa ciljem definisanja ovih bezbijednosnih sfera, utvrđivanju granica njihovih nadležnosti, zajedničkih karakteristika i različitosti. Polazeći od toga, za razlikovanje od državnog sektora bezbednosti sve češće se koristi izraz "privatni sektor bezbednosti", iako on, u praksi označava pojam koji je nešto uži od pojma koji se označava izrazom "nedržavni sektor bezbednosti". "Sa sigurnošću se može zaključiti da je upravo nedržavni sektor bezbednosti nosilac jednog od podistema u sistemu bezbednosti, pri čemu taj podsystem sadrži osnovne konture, ali i specifičnosti u odnosu na sistem bezbednosti u celini."²⁷ "Smatra se da je nedržavni sektor bezbednosti našao sebi prikladan položaj na nekoliko područja koja su faktički predodređena za privatnu sferu u području prevencije (kontrole) kriminala."²⁸ Treba imati u vidu da je nedržavni sektor bezbednosti širi pojam od privatne bezbednosti jer je suštinski, pored delatnosti privatnih firmi i agencija za pružanje različitih bezbedonosnih i istražiteljskih usluga na komercijalnoj osnovi, obuhvata i specifične poslove korporativne bezbednosti

²⁶ Marković I. S., Osnovi korporativne i industrijske bezbednosti, USEE Fakultet za pravne i poslovne usluge, Novi Sad, 2007 godina, str. 9.

²⁷ Daničić M., Uloga nedržavnog sektora bezbijednosti u suprostavljanju savremenom terorizmu, Zbornik radova, VI Naučni skup "Dani bezbijednosti", Univerzitet Sinergija, Fakultet za bezbijednost i zaštitu, Banja Luka, 2012 godina, str. 88-89.

²⁸ Uporedi: Henderson J.H: Public Law Enforcement, Private Security and Citizen Crime Prevention: Competition or Cooperation, The Police Journal, vol 60, no 1 (Fall 1987), p. 48-57.

²⁴ Savić A., Stajić Lj., Osnovi civilne bezbednosti, USEE Fakultet za pravne i poslovne usluge, Novi Sad, 2006 godina, str. 55.

²⁵ Ahić J., Sistemi privatne sigurnosti, Printer, Sarajevo, 2009 godina, str. XXXI.

koje sprovede unutrašnje organizacione jedinice i samostalni izvršioци u korporacijama, javnim preduzećima i drugim poslovnim subjektima, a bez spoljnog angažovanja nadležnih državnih službi i usluga PSC po modelu outsourcing-a.²⁹Zbog razvoja svijesti svakog pojedinca, organizacije i drugi subjekti mogu preuzeti odgovornost za sopstvenu bezbednost, tako da ima sve veći broj vlasnika privatnih dobara koji se angažuju da bi dobili što veći stepen zaštite od onog koji im nudi država. Tu dopunsku zaštitu očekuju od nedržavnog tj. privatnog sektora za bezbednost.³⁰U razvijenim zemljama Zapada glavni podsticaj za privatizacijom bezbednosnih funkcija se odnosi na zahtjev o povećanju efikasnosti u državnim institucijama, na koji je odgovoreno sa outsourcing-om bezbednosnih poslova koje tradicionalno izvršava državni sektor.³¹Na proces privatizacije sektora za bezbednost su veoma mnogo uticali i tranzicioni procesi tj. uspostavljanje modela pazarne ekonomije. To je dovelo do stvaranja specijalnog pazara određenih usluga iz oblasti bezbednosti, posebno u delu zaštite imovine i lica, kao jednog od najbitnijih faktora privrednog poslovanja.³²

Ovaj zahtjev o utvrđivanju pozicije privatnog, nedržavnog bezbednosnog podsistema, gdje po svojoj prirodi pripada i korporativna bezbednost, sa posebnim intenzitetom se nameće i makedonskoj naučnoj, akademskoj zajednici zato što je makedonski bezbednosni sistem od njegovog stvaranja podložan mnogobrojnim reformama koje su dovele do novog institucionalnog dizajna i novih relacija između bezbednosnih institucija. U posljednje vreme posebno do izraza dolaze odnosi između javnog (državnog) i privatnog bezbednosnog sistema, eksperti

²⁹Trivan D., Detektivska delatnost, Dosije Studiiio, Beograd, 2014 godina, str. 36.

³⁰ Veić P., Nadj I., Zakon o privatnoj zaštiti sa komentarom, Naklada Žagar, Rijeka, 2005 godina, str. XI-XIII.

³¹ Toyne Sewell Patrick, Private Security Companies: The Reasons Why, Military Technology, Vol. 31, Issue 3, Monch Publishing Group, Bonn, 2007, pp. 60-61.

³² Trivan D., Detektivska delatnost, Dosije Studiiio, Beograd, 2014 godina, str. 65.

sprovede analizu nivoa profesionalnosti između njih i ističu potrebu veće saradnje i izgradnje odnosa povjerenja i integriteta. Budućnost privatnog obezbeđenja treba posmatrati u ambijentu ukupnih globalnih bezbednosnih izazova, lokalnom, regionalnom i globalnom bezbednosnom okruženju, u promjenama u katalogu novih bezbednosnih rizika i prijetnji. Za realizaciju ovog cilja potrebno je razvijanje naučnoistraživačke i aplikativne delatnosti koja je povezana sa privatnim obezbeđenjem i njezino teoretsko-empirijsko istraživanje i proučavanje.³³

2. Relacije između privatnog bezbednosnog sistema u Republici Makedoniji i državnog bezbednosnog sistema-normativni aspekt

Normativna dimenzija relacija između privatnog i bezbednosnog sistema potvrđuje opredeljenost njegovih subjekata ka uspostavljanju vladavine prava kao primarnog principa u njihovom funkcionisanju. Pravni poredak garantuje pravnu sigurnost u oba segmenta bezbednosnog sistema, što predstavlja osnovu njegovog daljeg razvoja.

Osnove privatnog, nedržavnog bezbednosnog sistema u Republici Makedoniji povezuju se sa donošenjem Zakona o obezbeđenju lica i imovine od 14 decembra 1999 godine³⁹, čime su stvoreni pravni preduslovi i osnove u odnosu predmetne materije, kao uvod ka započinjanju procesa praktične implementacije zakonskih rešenja u ovoj sferi. Prva reforma privatnog obezbeđenja datira od 2007 godine, a sledeća je realizovana u 2011 godini. Cilj reforme je bio stvoriti jednake uslove za učešće svih zainteresovanih subjekata na ovom novom tržištu.

Početak velike reforme 2011 godine doveo je do stvaranja uslova za donošenje novog

³³ Kozarev A., Privatna bezbednost u Republici Makedoniji - aktuelno stanje i perspektive, Zbornik radova - Prvi međunarodni naučni skup: Privatna bezbednost - stanje i perspektive, USEE, Novi Sad, 2008 godina, str.177.

Zakona o privatnom obezbeđenju³⁴. Reforma iz 2012 godine, pored ostalog, bila je u funkciji razgraničenja i definisanja pojmova zbog stvaranja uslova za praktičnu primenu zakonskih odredaba.

Uspostavljanje profesije detektiva ostvareno je donošenjem Zakona o detektivskoj delatnosti 1999 godine, čime su stvorene osnove za razvoj korporativne bezbednosti, zato što su u istom ovom Zakonu utvrđene nadležnosti detektiva koje su povezane sa funkcionisanjem savremenih korporacija. Pored ovih zakona, za uspešno funkcionisanje nedržavnog bezbednosnog sistema značajni su i drugi zakoni i podzakonski akti, koji se odnose i na državni bezbednosni sistem.

Javni bezbednosni sistem je deo državnog aparata koji ima ovlašćenje za primenu zakonske prisile. Differencija specifična između ovih i ostalih državnih institucija, sastoji se u tome što su prve ovlašćene da primenjuju i koriste silu u ime države⁴¹. Kao posebna upravna oblast, za bezbednosni sistem (a samim time i za Upravu bezbednosti i kontraobaveštajne poslove) važe norme opšteg upravno-pravnog režima i norme koje su deo posebnih pravnih režima. Sa pravne tačke gledišta, posebni pravni režim gradi se preko posebnih ili specijalnih zakona (*lex specialis*), na način što se prave drugačija zakonska rešenja koja odstupaju od opšteg zakonskog režima, t.j. od uspostavljenog sa opštim zakonima (*legi generali*). Kada to nije slučaj, onda važe pravila opšteg zakona (*lex specialis derogate legi generali*). Da bi stvar bila interesantnija, kada neke službe, na primer policija, imaju posebno pravno uređenje (suzbijanje organizovanog kriminala ili terorizma), u tom slučaju dolazimo do novog stepena posebnosti, do nečeg što se uslovno može nazvati *lex specialisimus*.

U takvom se slučaju najpre primenjuje specijalni, a zatim posebni i na kraju opšti režim. Posebnosti normativnog bezbednosnog koncepta posebno dolaze do izraza u funkcionisanju policije, koja se u

evropskom kontinentalnom pravu prikazuje kao “policija vladaoca”, dok je u anglosaksonskom pravu to “policija naroda.” Konsekventno ovome, u prvom pravnom sistemu ima više posebnosti (*lex specialis*) u uređivanju aparata državne sile, a u drugom postoji težnja, da se taj aparat podvede pod opšti pravni režim (*lex generalis*), tačnije da što manje odstupa od opšteg prava (*common law*) i da za njega ponovo kao i svuda gde je to moguće, važi ono što važi i za lica-privatno pravo.³⁵”

J. Spaseski navodi da “reformisani nacionalni bezbednosni sistem u Republici Makedoniji čine: pravne norme, kojima se uređuju odnosi u oblasti bezbednosti ljudi, između ljudi i društva i države; institucije, koje imaju prava, dužnosti i odgovornosti da postupaju po pitanjima iz oblasti bezbednosti, i to: javnog (državnog) sektora, nejavnog (privatnog) sektora i građanskog sektora i mere - preventivne i represivne, koje su zakonom predviđene za rešavanje bezbednosnih pitanja.³⁶”

Ključni zakoni koji se odnose na javni, državni bezbednosni sistem, su sledeći: Zakon o organizaciji i radu organa državne uprave³⁷, Zakon o policiji, Zakon o unutrašnjim poslovima, Zakon o krivičnom postupku, Kazneni Zakonik, Zakon o praćenju komunikacija, Zakon o sprečavanju pranja novca i drugih prihoda od kaznenih dela i finansiranja terorizma, Zakon o Obaveštajnoj agenciji, Zakon o fonansijskoj policiji i drugi zakoni i podzakonski akti.

2.1. Relacije između privatnog i bezbednosnog sistema u Republici Makedonije i državnog bezbednosnog sistema - funkcionalni aspekt

³⁵ Zapisnik o javnoj raspravi po Predlog Zakona o obezbeđenju lica i imovine, 26.11.2011, izrađen od strane MUP-a Republike Makedonije.

³⁶ Timothy Edmunds, “Security sector reform in transforming societies: Croatia, Serbia and Montenegro”, Manchester: University Press, 2007, p.23.

³⁷ B. Milosavljević, “Ustavnopravni status sektora bezbednosti i aparata sile u Srbiji nakon donošenja Ustava iz 2006 godine”, Fakultet političkih nauka u Beogradu, 2007 godine, str.9.

³⁴ Služben vesnik na RM br.80/99.

“Sve izraženije napuštanje tradicionalnog koncepta nacionalne bezbednosti, procesi društveno-ekonomske tranzicije, t.j. promene dominantnog oblika društvene i državne svojine u privatnu, uz istovremeno opšte povećanje stope kriminaliteta, stvaraju potrebu kod dela imućnijeg sloja stanovništva da angažovanjem stručnih lica izvan profesionalnih državnih službi dodatno zaštite svoju bezbednost. Primetno je da je zaštita lične i imovinske sigurnosti, koju je nekada obezbeđivala isključivo država, u nekim segmentima zamenjena uslugama privatnih firmi za poslove obezbeđenja i detektivskih agencija. U pitanju je sistem neprofitnih i profitnih subjekata koje su osnovali nedržavni akteri da bi zainteresovanim klijentima pružali određene bezbednosne usluge.”³⁸ Usluge privatnog obezbeđenja se realizuju putem: a) proaktivnih (smanjenje i/ili eliminacija razloga za nastajanje štetnih dešavanja) mera i postupaka i b) reaktivnih (smanjenje i/ili eliminacija posljedica štetnih dešavanja) mera i postupaka.

Privatno obezbeđenje je industrijska grana koja proizvodi usluge koje su namenjene obezbeđivanju lica, imovine i rada. Ova grana obuhvata sledeće pojavne oblike delovanja: zaštitna delatnost, samozaštita i detektivska djelatnost. Sa uslugama zaštitne i samozaštitne djelatnosti mogu se obezbeđivati lica, imovina i rad na sledeće načine: fizička zaštita, tehnička zaštita, menadžment vrednosti i menadžment iz kontrolnog centra.³⁹ U Republici Makedoniji je funkcionisanje državnog i nedržavnog bezbednosnog sistema povezano uz primenu određenih nadležnosti za koje su zakonski ovlašćeni njihovi pripadnici. Prema prirodi ovih nadležnosti može se navesti da postoje evidentne relacije u ovom smeru, a kao potvrdu ovog stava ja vam prezentujem sljedeću klasifikaciju:

Ovlašćenja policije	Ovlašćenja privatnog obezbeđenja	Ovlašćenja privatnih detektiva
Provera i utvrđivanje identiteta lica i predmeta	Provera identiteta lica pri ulasku na imot koji obezbeđuje	Sakupljanje podataka i informacija
Sakupljanje informacija	Upozoravanje	Obezbeđivanje dokaznih materijala u vezi sa krivičnim delom ili počincima krivičnog dela
Pozivanje	Zabrana ulaska i neovlašćeno snimanje	Pronalaženje iščeznutih ili sakrivenih lica, pišuvača anonimnih pisama ili uzročnika materijalne štete
Litavanje alobođe	Zadržavanje	Obezbeđivanje identiteta lica i njegovu lokacija-adresa, odnosno boravište
Privodeenje	Pregled lica, predmeta, vozila i putijaga	Pronalaženje ukradenih ili izgubljenih predmeta
Zadržavanje	Upotreba prinudnih sredstava	Sakupljanje dokaza koji su u vezi sa zaštitom ili utvrđivanjem istinitosti postupka pred sudom, drugi državni organ, institucija koja vrši javna ovlašćenja ili pravna lica koje odobruje o posebnim pravima stranke
Potraga po licima i predmetima	Upotreba optičnog oružja za fizičko obezbeđenje	Sakupljanje informacija o odnosu radnika prema zaštiti poslovne tajne
Prikrovno policijsko djelovanje	Teločna zaštita	Prikupljanje informacija o uspešnosti i delovanju pravnih lica
Prusmeravanje, usmeravanje ili ograničavanje kretanja lica i prevoznih sredstava na određenom prostoru za preko potrebna vrijeme	Obezbeđenje transporta i putovanja vozila i drugih sredstava putijaki	
Upozoravanje i nadziranje	Monitoring-patrolno monitoring obezbeđenje	
Privremeno oduzimanje predmeta	Tehničko obezbeđenje	
Pregled odnosno potraga određenih objekata i postoraja državnih organa, institucija koje vrše javna ovlašćenja i druga pravna lica i uvid u određenu (njihovu) dokumentaciju	Obezbeđivanje javnih skupova i drugih delovanja	
Ulazak u tuđi dom i druge zatvorene prostorije		
Zauzastavljanje, Pregled odnosno potraga lica, putijaga i prevoznih sredstava		
Obezbeđenje, pregled i uvid na mjestu delovanja		
Primanje prijava i žalbi, godnošenje putijaga i istraživanje		
Promatavanje		
Javno raspljana materija		
Snimanje na javnim mjestima		
Fotografiko snimanje		
Sakupljanje, obrada, analiziranje, korišćenje, ocjenjivanje, promatiranje, čuvanje i brisanje podataka, kao i obrada ličnih podataka pod uslovima i na način utvrđenim sa ovim i posebnim zakonom		
Primjena PIM - mjera		
Zaštita lica koja su obuhvaćena propisima o zaštiti svedoka		

Isto tako, reforma je imala i osnovnu funkciju - povećanje efikasnosti u vršenju svakodnevnih zadataka kako za radnike obezbeđenja, tako i za ovlašćena službena lica i policijske službenike Ministarstva unutrašnjih poslova. U tom kontekstu potrebno je da se obezbedi unificiran pristup-modus operandi za ove kategorije radnika, što bi predstavljalo korak napred u unapređivanju stanja u ovoj oblasti koji bi se u krajnjoj liniji reflektovao višim stepenom bezbednosti lica i imovine koji se obezbeđuju.⁴⁰

Ključne relacije u svakodnevnom funkcionisanju javnog i nedržavnog bezbednosnog sistema potvrđuju ulogu primata prvog u odnosu na drugog. Celokupno funkcioniranje nedržavnog bezbednosnog sistema je omeđen aktivnostima državnog bezbednosnog

³⁸ J.Spaseski i dr., “Privatna bezbednost”, Skopje-Ohrid, 2008 god., str. 29.

³⁹ Институт за стандардизација на Србија, Друштвена безбедност-Услуге приватног обезбеђења-Захтеви и упутство за оцењивање усаглашености, прво издање, Београд, 2008 година, стр. 3-4.

⁴⁰ Zakon o organizaciji i radu organa državne uprave, “Služben vesnik na RM” br.58/2000.

sistema. Tako, u odnosu na funkcioniranje detektivske delatnosti, detektiv može raditi samo ukoliko ima licencu koju izdaje Ministarstvo unutrašnjih poslova, koje je po svojoj prirodi ključna državna bezbednosna institucija; stručni ispit detektiv polaže pred ispitnom komisijom koja je formirana od strane ministra unutrašnjih poslova; licencu-privatni detektiv izdaje MUP; evidenciju detektiva vodi MUP; nadzor nad radom detektiva vrši MUP. U odnosu na privatno obezbeđenje, dozvolu za obezbeđenje u vidu davanja usluga pravnom licu i za sopstvene potrebe izdaje ministarstvo unutrašnjih poslova; osposobljavanje za fizičko i tehničko obezbeđenje organizuje Komora, a izvršavaju Komisija za osposobljavanje za fizičko obezbeđenje i Komisija za tehničko obezbeđenje koje formira ministar unutrašnjih poslova; proveru osposobljenosti za rukovanje ognjenim oružjem kao deo stručnog ispita za fizičko obezbeđivanje vrši Komisija za proveru sposobnosti za rukovanje sa ognjenim oružjem MUP-a koja je sastavljena od tri policijska službenika i njihovih zamenika; o izdatoj dozvoli za obezbeđivanje, MUP izveštava Komoru, pri čemu joj dostavlja podatke o nazivu i sedištu pravnog lica kojem je izdata dozvola; o izvršenom zadržavanju i o upotrebi sredstava za prinudu radnik obezbeđenja i pravno lice su dužni sastaviti pismeni izveštaj i dostaviti ga MUP-u; redovan nadzor rada Komore za privatno obezbeđenje i pravna lica za obezbeđenje vrši MUP najmanje jednom u kalendarskoj godini.

3. Budući pravci razvoja korporativne bezbednosti

Osnove korporativne bezbednosti u Republici Makedoniji uspostavljene su na teoretskom nivou, dok se u praksi naziru samo pokušaji njenog funkcionisanja. "Istraživanje zastupljenosti predmeta iz oblasti privatne bezbednosti u visokoobrazovnom sistemu Republike Makedonije pokazalo je da su oni u početnoj fazi i da se izučavaju na raznim stepenima

studiranja, pretežno kao izborni predmeti sa malim brojem EKTS.⁴¹"

Praktikovanje sadržina korporativne bezbednosti potrebno je povezati sa obezbeđivanjem uslova za uspešan rad savremenih korporacija, u smislu ostvarivanja: bezbednost i zaštita u delovnom radu, o odnosu radnika prema zaštiti poslovne tajne i za uspešnost i poslovnost pravnih lica i obavlja druge poslove utvrđene zakonom. U ovim pravcima na početnom nivou treba trasirati put ka uvođenju korporativne bezbednosti u makedonskim kompanijama. Pre svega, potrebno je izvršiti osvežavanje akata o sistematizaciji radnih mesta u onim kompanijama tako što će se uvesti pozicija menadžera korporativne bezbednosti, nešto što je do sada nepoznato i nepostojeće u praksi makedonskog poslovnog sveta. U analizi zajedničkih ciljeva svih korporacija i njihovog značaja za društvo, može se doći do ključne karike koja nedostaje u pokušajima da se shvati savremeni karakter korporativne bezbednosti. U pokušaju sagledavanja korporativne bezbednosti države u praksi novog internacionalizma, najpre treba reći da korporativizam, kao politička teorija polazi od toga da se društvo i država trebaju urediti po osnovu postojanja korporacija kao osnovnih ustanova. Shodno tom učenju, i bezbednost države zavisi od bezbednosnih privrednih organizacija zasnovanih na postojanju korporacija. 49 Sa druge strane, intenzitet razvoja teoretskog dizajna ove delatnosti povezuje se sa potrebom podizanja obrazovnog, edukativnog i kulturnog nivoa kod pripadnika ove delatnosti. Vezano s tim, formirani su i prvi fakulteti za edukaciju visokoobrazovanih kadrova za vršenje delatnosti privatnog obezbeđenja i detektivske delatnosti, ali i sa stidljivim pokušajima za uvođenje korporativne bezbednosti za izučavanje kao obaveznog predmeta. Finalni rezultat ovog procesa je usmeravanje pažnje prema: održavanju konstantno visokog nivoa znanja kao vrhunskog prioriteta; omogućavanje kontinuiranog razvoja i akademskog

⁴¹ Buzan B., *People, States and Fear: An Agenda for International Security in the Post-Cold War Era*, Harvester Wheatsheaf, London, 1991, p. 363.

usavršavanja; konstantno unapređivanje obrazovnog procesa primenom najboljih praktika iz obrazovanja u oblasti bezbednosti od renomiranih visokoobrazovnih institucija i uspostavljanje kooperativnih veza sa internacionalnim obrazovnim institucijama.

Zaključak

Odnos između korporativne bezbednosti i državnog bezbednosnog sistema predstavlja odnos između opšteg i posebnog, uključujući i kontinuirani sukob između njih. Ostvarivanje bezbednosne funkcije u društvu je složena delatnost u kojoj su uključene brojne institucije: državne, privatne, a neke od njih su ključne, sporedne itd. Nezavisno od njihove pozicije, svi oni imaju doprinos u jačanju nacionalne bezbednosti u celini. Oduvek je u teoriji pravljen distinkcija između privatnog i državnog bezbednosnog sistema, i pokraj toga što se oni javljaju kao podsistemi u odnosu na društveni sistem. Imajući u vidu ove činjenice, može se zaključiti da postoje posebne i značajne relacije između njih i to na nekoliko nivoa: regulatorno, gde se posebnim zakonima uređuju ove oblasti; institucionalno, gde su odnosi i relacije složeniji imajući u vidu primat državnog bezbednosnog sistema koji je nadležan da kontroliše funkcionisanje privatnog, a ne obratno. U tom spletu odnosa stvaraju se posebne relacije, koje, i pokraj toga što su što su pravac unapređivanja korporativne bezbednosti, ipak mogu izvaditi na površinu i njihov animozitet. Generalno, funkcionisanje korporativne bezbednosti je determinisano u velikom broju aktivnosti državnog bezbednosnog sistema u praksi. Naime, i pored toga što savremene korporacije kroz detekciju određenih nezakonitosti mogu dovesti do aktiviranja unutrašnjih mehanizama kontrole, ipak, u određenim slučajevima oni su u skladu sa zakonom zaduženi o istima obavestiti policiju koja dalje može procesuirati slučaj do nadležnog javnog tužilaštva. U domenu krivično-pravne zaštite do izraza dolazi uloga javnog državnog bezbednosnog sistema koji je ovlašćen uskladu sa Zakonom o krivičnom postupku da preuzme dejstva za otkrivanje, rasvetljivanje

krivičnih dela i njihovo dokazivanje, što nije u domenu privatne bezbednosti, niti je to slučaj sa korporativnom bezbednošću. Ipak, za uspešno funkcionisanje zaštite prava i interesa građana i za zakonit rad poslovnog sveta potrebno postojanje oba ova sistema, treba koorinisati i usaglašavati njihov rad i iste razvijati sledeći ukupni društveni razvoj.

Literatura

- [1] Savić A., Stajić Lj., Osnovi civilne bezbednosti, USEE Fakultet za pravne i poslovne usluge, Novi Sad, 2006 godina.
- [2] Ahić J., Sistemi privatne sigurnosti, Printer, Sarajevo, 2009 godina.
- [3] Marković I. S., Osnovi korporativne i industrijske bezbednosti, USEE Fakultet za pravne i poslovne usluge, Novi Sad, 2007 godina.
- [4] Daničić M., Uloga nedržavnog sektora bezbednosti u suprostavljanju savremenom terorizmu, Zbornik radova, VI Naučni skup "Dani bezbednosti", Univerzitet Sinergija, Fakultet za bezbednost i zaštitu, Banja Luka, 2012 godina.
- [5] Henderson J.H: Public Law Enforcement, Private Security and Citizen Crime Prevention: Competition or Cooperation, The Police Journal, vol 60, no 1 (Fall 1987).
- [6] Trivan D., Detekviska delatnost, Dosije Studio, Beograd, 2014 godina.
- [7] Timothy Edmunds, "Security sector reform in transforming societies: Croatia, Serbia and Montenegro", Manchester: University Press, 2007.
- [8] B. Milosavljević, "Ustavno-pravni status sektora bezbednosti i aparata sile u Srbiji nakon donošenja Ustava iz 2006 godine", Fakultet političkih nauka u Beogradu, 2007 godine.
- [9] Buzan B., People, States and Fear: An Agenda for International Security in the PostCold War Era, Harvester Wheatsheaf, London, 1991.
- [10] J.Spaseski i dr., "Privatna bezbednost", Skopje-Ohrid, 2008 godina.

[11] Veić P., Nadj I., Zakon o privatnoj zaštiti sa komentarom, Naklada Žagar, Rijeka, 2005 godina.

[12] Toyne Sewell Patrick, Private Security Companies: The Reasons Why, Military Technology, Vol. 31, Issue 3, Monch Publishing Group, Bonn, 2007.

[13] Kozarev A., Privatna bezbednost u Republici Makedoniji - aktuelno stanje i perspektive, Zbornik radova - Prvi međunarodni naučni skup: Privatna bezbednost - stanje i perspektive, USEE, Novi Sad, 2008 godina.

[14] Kozarev A., "Privatna bezbednost u Republici Makedoniji-teoretski i institucionalni dizajn", rad prezentiran na Drugoj međunarodnoj naučnoj i stručnoj konferenciji "Društvene, ekonomske, pravne, bezbednosne i socijalne determinante razvoja korporativne bezbednosti u Republici Makedoniji, regionu i šire" održanoj 21 maja 2016 godine u prostorijama Asocijacije korporativne bezbednosti, Skoplje, u štampi.

[15] Služben vesnik na RM br.80/99

[16] Zapisnik o javnoj raspravi po Predlog Zakona o obezbeđenju lica i imovine, 26.11.2011, izrađen od strane MUP-a Republike Makedonije

[17] Zakon o organizaciji i radu organa državne uprave, "Služben vesnik na RM" br.58/2000

[18] Институт за стандардизација на Србија, Друштвена безбедност-Услуге приватног обезбеђења-Захтеви и упутство за оцењивање усаглашености, прво издање, Београд, 2008 година.